

11.10.2021

KESELY/197/2021

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUKSEN VESIENHOIDON YHTEISTYÖRYHMÄN KOKOUS

Aika 27.9.2021 klo 12.00–15.20
Paikka Microsoft Teams-etäyhteyskokous
Läsnä Liite 1

1 Kokouksen avaus ja edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Kokouksen puheenjohtaja Kari Lehtinen avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. Aluksi Lehtinen totesi, että työtä vesienhoidon hyväksi on tehty jo pitkään. Suunnitelmat ja esitelmät ovat ylätason asiakirjoja mutta keskeisintä on yhteistyö eri toimijoiden kesken. Asiakirjoilla on kuitenkin vaikutusta, kuten Finnpulp -tapauksesta tiedetään. Suunnittelun seuraavassa vaiheessa Valtioneuvosto hyväksyy vesienhoitosuunnitelmat tämän vuoden lopulla. Tarkempia tietoja siitä mitä tapahtuu vuoden 2027 jälkeen, jos vesistöt eivät ole hyvässä tilassa, ei vielä ole.

Käytiin osallistujien esittäytymiskierros ja samalla ajankohtaiskatsaus kunkin tahon vesienhoitoasioihin.

Hyväksyttiin 7.6.2021 pidetyn kokouksen pöytäkirja.

2 Vesienhoidon kolmannen kauden suunnitelmien valmistelun tilanne

Mari Nykänen esitteli vesienhoidon valmistelun tämänhetkisen tilanteen ja tulevan aikataulun. Vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien viimeistely on menossa ja lokakuussa VHA-ohjausryhmät hyväksyvät vesienhoitosuunnitelmat. Valtioneuvoston käsittelyyn ja hyväksyttäväksi suunnitelmat menevät marraskuussa. Vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat julkaistaan alkuvuodesta 2022. Keski-Suomen ELY-keskuksessa toimenpideohjelman päivittäminen on loppusuoralla. Järjestelmiin tehdyt muutokset ovat jo valmiit. Valmis toimenpideohjelma lähetetään lokakuun aikana yhteistyöryhmälle luettavaksi tai laitetaan TEAMS-työtilaan.

Nykäsen mukaan vesienhoitosuunnitelmista annettiin koko maassa yhteensä 525 lausuntoa. Lausuntoyhteenvedot ovat netissä (https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vaikuta_vesiin). Tulvariskien hallintasuunnitelmista annettiin valtakunnallisesti puolestaan 188 palautetta ja merenhoitosuunnitelmasta annettiin 106 lausuntoa. Lausuntopalautteesta on YM johdolla käyty neuvotteluja muiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa. Palautteen pohjalta on valtakunnallisissa sektoriryhmissä valmisteltu tarkistuksia toimialakohtaisiin oppaisiin.

Nykänen kävi pääpiirteittäin läpi sektorikohtaisiin oppaisiin lausuntopalautteen pohjalta tulleita muutoksia. Suurimmat muutokset kohdistuivat maatalouden ja metsätalouden sektoreille.

11.10.2021

Päivitetyt oppaat löytyvät täältä: <https://www.ymparisto.fi/fi-fi/Vesi/Vesiensuojelu/Vesienhoidon-suunnittelu-ja-yhteistyö/Suunnitteluopas>

Keski-Suomen toimenpideohjelman muutoksia:

- Tehty muutoksia toimenpiteisiin maatalous-, kunnostus- ja teollisuus -sektoreilla.
- Muutettu kustannuksia ja yksiköitä uusittujen ohjeiden mukaisesti (metsätalous, maatalous, kalankasvatus, jätevedet).
- Täydennetty ja tarkistettu hymo-luokituksia.
- Tarkistettu kahden muodostuman biologinen luokka ja tyypitelty yksi muodostuma.
- Nimetty yksi uusi KeVoMu-muodostuma.
- Kuhmoisia koskevat pohjavesiosiot on poistettu Keski-Suomen TPOsta.
- Täydennetty tekstejä ja tehty korjauksia (työ jatkuu vielä).
- Kartat tullaan vielä päivittämään.

Lopuksi Nykänen suuntasi katseen tulevaisuuteen ja esitti jatkopohdintoja varten kysymyksen siitä, miten vesienhoidon toimeenpanoa voitaisiin kolmannella kaudella yhteistyössä edistää, jotta tavoitteena oleva Keski-Suomen vesien hyvä tila vuoteen 2027 mennessä saavutettaisiin.

3 Katsaus vesienhoidon toimeenpanoon

KEURUS-hanke, Tuomo Laitinen, Keski-Suomen vesi ja ympäristö ry

Tuomo Laitinen esitteli kesällä 2021 käynnistynyttä Keurusselän valuma-alueen kunnostushanketta, jonka tavoitteena on valuma-alueen kunnostussuunnittelu ja valuma-alueen vesistökuormituksen vähentäminen kokonaisvaltaisen vesienhallinnan keinoin. Mukana ovat alueen kunnat (Keuruu, Multia, Mänttä-Vilppula), jotka vastaavat omarahoituksesta. Lisäksi rahaa on saatu MMM vesienhallinta -ohjelmasta. Hankkeen hallinnoija on KVVY ry ja osatoteuttajana mukana myös KSVY ry.

Valma-alue on metsävoittoista ja turvemaavaltaista sekä voimallisesti ojitettua. Muutokset 1960-luvulta tähän päivään ovat nähtävissä veden laadussa ja esimerkiksi Keurusselän ekologinen tila on riskissä heiketä ilman vesiensuojeluttomia. Keskeistä on yhteistyöverkoston luominen ja vahvistaminen hankealueen toimijoiden kesken sekä aktivoida erityisesti alueen maan- ja vesialueiden omistajia, metsäyhtiöitä ja kuntia vesienhallinnan kehittämiseen. Tavoitteena on löytää vesistökuormituksen ja vesienhallinnan kannalta merkittäviä alueita ja toteuttaa vesienhallintaa eri intressiryhmien tarpeet turvaten.

Käytiin keskustelua ojitetun valuma-alueen kuormituksenhallinnan ongelmallisuudesta. Todettiin, että virtaamien ääritilanteiden hallinta (esim. säätösalaajituksella) ja valuma-alueiden virtaamaolosuhteiden palauttaminen luontaiseen suuntaan lienee järkevin ratkaisu. Lisäksi tuotiin esille kalataloudellisen kunnostuksen yhdistäminen hankkeeseen (esimerkiksi taimenkartan mukainen kohteiden priorisointi).

Hietamankosken ja Leuhunkosken kalatiet, Teemu Sarnola, Vattenfall

Teemu Sarnola esitteli Hietamankosken ja Leuhunkosken lähiaikoina valmistuneita kalateitä. Voimalaitokset kyseisiin koskiin on rakennettu 1960-luvulla ja ensimmäiset kalatiesuunnitelmat on laadittu 1990-luvulla mutta ovat silloin jääneet toteutumatta. 2010-luvulla käytiin neuvotteluja kalatalousviranomaisen kanssa sekä aloitettiin hankkeiden yleissuunnittelu. Vesilainmukaiset luvat saivat lainvoiman 2018. Hankkeiden kokonaisrahoitus oli yli 4 milj. euroa, josta pieni osa tuli

11.10.2021

FRESHABIT LIFE IP -hankkeesta ja MMMn vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämisen kärkihankerahoituksesta. Suurin osa oli Vattenfallin omarahoitusta.

Rakennetut kalatiet ovat ns. teknisiä kalateitä. Luonnonmukaiset vaihtoehdot olisivat olleet huomattavasti kalliimpia ja sisältäneet myös lopulta paljon teknisiä ratkaisuja. Hietaman- ja Leuhunkosken kalatiet ovat rakenteeltaan samankaltaisia ja virtaavan veden määrän ohjaus tapahtuu luukulla. Näin varmistetaan kalatien luvanmukainen minimivirtaama. Kalateissä voidaan myös säätää alimman altaan ja alakanavan vedenkorkeuden välistä korkeuseroa ja tällä houkutellessa kaloja löytämään kalatien. Lisäksi pumpulla voidaan lisätä houkutusvirtaaman suuruutta.

Kalateiden toimivuuden seurannasta on sovittu Pohjois-Savon ELY-keskuksen kanssa. Seuranta tapahtuu 1. vuonna kameroilla ja kaikuluotaamalla sekä seuraavina vuosina pelkästään kameralla, jolla lasketaan nousevien yksilöiden lukumäärät ja lajit. Lisäksi LUKE on toteuttanut vuonna 2021 alasvaelluksen seurannan. Todettiin, että tarpeen mukaan kalatien aukioloaika voidaan seurannan perusteella muokata, jos se katsotaan liian lyhyeksi.

Vesienhoidon toimeenpanon rahoitusmahdollisuuksia, Keski-Suomen ELY-keskus (Timo Sokka, Lauri Kaisto)

Timo Sokka kertoi vesienhoidon toimeenpanoon suunnatuista rahoituskanavista, joita ovat vesiensuojelun tehostamisohjelmasta (YM), vesitalouden- ja vesiluonnonvarojen kestävä käyttö (MMM) ja virtavesien kunnostus ja kalatiet (MMM).

Avustusten myöntämisen kriteereitä ovat:

- hankkeen yleishyödyllisyys
- vesistöjen ja valuma-alueiden toimenpiteiden tulee edistää vesien tilaa ja käyttöä
- avustuksia voidaan myöntää hankkeen kaikkiin vaiheisiin
- avustusta myönnetään yleensä enintään 50 %
- avustusprosentti voi olla suurempi, jos hankkeella on erityistä merkitystä
- hakijan tulee yleensä olla rekisteröitynyt yhdistys, vesialueen osakaskunta, kalatalous-alue, vesilain mukainen yhteisö tai kunta.

Sokka painotti, että hankkeen eri vaiheisiin kannattaa hakea rajoitusta erikseen. Erityisesti pitkäkestoisiin hankkeisiin suositellaan haettavan rahoitusta vaiheittain ja eri hakemuksella. Hakijan ei myöskään tarvitse itse kohdentaa hakemusta tiettyyn rahoituskanavaan, vaan asiantuntijat ohjaavat sen oikealle avustuslähteelle hakemuksen tultua. Tyypillisiä avustushankkeita ovat suunnitteluhankkeet, kuten esiselvitykset, valuma-alueiden vesiensuojelusuunnitelmat, kosteikkosuunnitelmat ja vesistöjen kunnostussuunnitelmat. Sekä toteutushankkeet, joita ovat vesikasvillisuuden niitot, ruoppaukset, hoitokalastukset, kalataloudelliset kunnostukset, sekä kosteikkojen ja pohjapatojen rakentaminen.

Sokan mukaan avustushaku on alkamassa lokakuussa ja jatkuu marraskuun loppuun saakka. Toki avustuksia voi hakea ELY-keskuksesta myös muulloinkin ja avustusta saada rahatilanteesta riippuen. Rahoitusta hakevan kannattaa myös tutustua avustuskäytäntöjä koskevaan lainsäädäntöön ja ohjeistukseen (VNA 714/2015, valtionavustuslaki 688/2001). Sähköinen avustushaun ohjeistus löytyy osoitteesta <https://sahkoinenasiointi.ahtp.fi/fi/palvelut>

Lisätietoa avustuksista löytyy:

- <https://ym.fi/virtaavesienhoitoon>
- <https://ym.fi/vedenvuoro>

11.10.2021

- <https://mmm.fi/vesi/rahoitus>
- <https://mmm.fi/vaelluskalat/virtavedet>
- <https://www.ely-keskus.fi/rahoitus-ja-avustukset-ymparistovastuualue>
- <https://rahatpintaan.fi/>

Markus Huolila toi esille Nousu -ohjelman, josta on rahoitettu myös Keski-Suomen kohteita. Vaelusesteen purkamisasioissa kannattaa olla yhteydessä Olli Sivoseen.

Laitinen kertoi Jouni Kivisen (KESELY) vetämän vesistökuunnostusverkoston käynnistymisestä. Verkosto on koronatilanteen vuoksi käynnistetty webinaarilla ja aluekohtaisia läsnäolotapaamisia on tarkoitus järjestää myöhemmin. Hankkeessa koottu asiantuntijaverkosto toimii kuunnostushankkeiden operatiivisena neuvonantajana. Kesästä 2022 lähtien toiminta on tarkoitus siirtää KSVYn hallinnoimaksi. Ohjeita vesistökuunnostusten käynnistämiseen löytyy vesistökuunnostusverkoston sivuilta <https://kskv.fi/>

Avustuksia on Lauri Kaiston mukaan Keski-Suomen ELYn kautta myönnetty vuonna 2021 yhteensä 182 000 €, josta on YM rahaa ollut 157 000 € ja MMM:n rahaa 25 000 €. Avustukset ovat olleet 600–45 000 € välillä. Hankkeita on ollut yhteensä 18 kappaletta. Tällä hetkellä vireillä olevia hankkeita on 33 kappaletta.

Kaisto esitteli tarkemmin muutamaa hanketta. Piispalanniemen hiekkaranta-alueen kunnostaminen. Alue oli umpeenkasvanut (yli 1 km) hiekkaranta-alue, jossa ensimmäisenä kunnostusperusteena oli luonnonsuojelulliset arvot (harvinaisen hiekkarannan palauttaminen) ja jatkohankkeen perusteena virkistyskäyttö.

Toisena hankkeena Kaisto kertoi rehevöityneen Laukaan Särkijärven kunnostuksesta. Taajamassa sijaitsevassa järvestä on runsaita leväkukintoja ja vuonna 2021 havaittu laaja kalakuolema. Avustusta on annettu kunnostus- ja vesiensuojelusuunnitelmaan ja toimenpiteiden toteutukseen.

Kolmantena avustettuna hankkeena Kaisto esitteli hanketta -Vesi takaisin Saarijärven reitille. Hankkeen tavoitteena on inventoida (mm. laserkeilausaineiston avulla) Saarijärven reitin valuma-alueella olevat vähäpuustoiset ojitetut suot ja palauttaa niistä ainakin osa ennallistamalla takaisin luonnontilaan.

4 Muut asiat

Jakauduttiin TEMSin pienryhmiin pohtimaan miten vesienhoidon tavoitteita voitaisiin jatkossa tehokkaammin edistää.

Esille tuli mm. ajatus parhaiden käytäntöjen kartoittamisesta ja käyttöönottamisesta myös Keski-Suomen alueella. Lisäksi esille nousi talkoiden merkitys vesistökuunnostuksissa. On tärkeää tiedottaa uudet tiedotuskanavat, kuten some, joilla saadaan tavoitettua myös nuorempaa talkookohde-ryhmään. Myös fyysisten vesienhoitotilaisuuksien merkitystä korostettiin. Työn tehokkuuden kannalta on rahoitettavilla hankkeilla tavoiteltava mahdollisimman suurta vaikuttavuutta. Takautuvasti maksettu rahoitus koettiin hankkeita hankaloittavaksi tekijäksi.

11.10.2021

5 Seuraava kokous

Seuraava kokous järjestetään vuoden 2022 alkupuoliskolla ja ajankohta ilmoitetaan myöhemmin.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.20.

Sihteeri Katja Leskisenoja

Jakelu Yhteistyöryhmän jäsenet, varajäsenet ja muut kokoukseen osallistuneet

11.10.2021

Liite 1. Osallistujalista (yhteistyöryhmän jäsenet/varajäsenet sekä muut osallistajat)

Taho/toimiala (jäsen)	Läsnä	Taho/toimiala (varajäsen)	Läsnä
Marika Masalin-Weijo (Joutsa, Luhanka) Joutsan seutukunta	X	Risto Salonen (Luhanka) Joutsan seutukunta	
Arja Sillankorva (Laukaa) Jyväskylän seutukunta	X	Marianne Ojanperä (Uurainen) Jyväskylän seutukunta	
Piia Koski (Jämsä) Jämsän seutukunta	X	Jonna Yli-Karjanmaa (Jämsä) Jämsän seutukunta	X
Taina Lahtinen-Joensalmi (Keuruu) Keuruun seutukunta	X	Niina Koivula (Multia, Petäjävesi) Keuruun seutukunta	
Raimo Pekkanen (Karstula) Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	X	Katja Lappalainen (pohjoinen Keski-Suomi) Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	
Hanna Ahonen (Äänekoski) Äänekosken seutukunta		Johanna Mykkänen (Konnevesi) Äänekosken seutukunta	X
Reima Väливаара Keski-Suomen liitto	X	Hanna Kunttu Keski-Suomen liitto	
Matti Havumäki Keski-Suomen Kalatalouskeskus ry	X	Timo Meronen Keski-Suomen Kalatalouskeskus ry	
Reino Hakkarainen (Kivijärven kalatalous- alue) Kalatalousalueet	X	Ari Linja-Aho (Pihtiputaan kalatalousalue) Kalatalousalueet	
Juhani Paavola Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry	X	Markku Julkunen Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry	
Tuomo Laitinen Keski-Suomen vesi ja ympäristö ry	X		
Olavi Niemi Pelastetaan reittivedet ry		Jaakko Koppinen Pelastetaan reittivedet ry	
Vesa Laitinen ProAgria Keski-Suomi ry		Kai Paltamaa ProAgria Keski-Suomi ry	
Jarkko Nurminen MTK Keski-Suomi	X	Anja Kettunen MTK Keski-Suomi	
Pauli Rintala MTK Metsälinja	X	Juha Jokinen MTK Metsälinja	
Juha Jämsén Suomen metsäkeskus	X	Asta Vaso Suomen metsäkeskus	
Niklas Björkqvist Metsähallitus		Panu Kuokkanen Metsähallitus	
Anna Riikka Nickull (Metsä Group) Metsäteollisuus	X	Pia Siirola-Kourunen (UPM Specialty Pa- pers Oy) Metsäteollisuus	
Leena Siltaloppi (Neova Oy) Turvetuotanto		Teija Hartikka (Neova Oy) Turvetuotanto	X
Yrjö Lankinen Suomen Kalankasvattajaliitto ry		Tero Puttonen Suomen Kalankasvattajaliitto ry	
Hannu Ruotsalainen (Koskienergia Oy) Energiateollisuus ry	X	Teemu Sarnola (Vattenfall Oy) Energiateollisuus ry	X

11.10.2021

Taho/toimiala (jäsen)	Läsnä	Taho/toimiala (varajäsen)	Läsnä
Petri Tuominen (Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy) Vesilaitosyhdistys ry (puhdistamot)	X	Sonja Pyykkönen (Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy) Vesilaitosyhdistys ry (puhdistamot)	
Jukka Tyrväinen (Alva-yhtiöt Oy) Vesilaitosyhdistys ry (vesilaitokset)	X		
Anu Eskelinen Geologian tutkimuskeskus		Jari Hyvärinen Geologian tutkimuskeskus	
Katja Kulo Luonnonvarakeskus	X	Tapio Keskinen Luonnonvarakeskus	X
Saija Koljonen Suomen ympäristökeskus	X	Niina Kotamäki Suomen ympäristökeskus	X
Heikki Hämäläinen Jyväskylän yliopisto	X		
Marjut Remes Puolustusvoimat		Anna Kralik Puolustusvoimat	
Kari Leskinen Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto	X		
Markus Huolila Pohjois-Savon ELY-keskus (Järvi-Suomen kalatalouspalvelut)	X	Veli-Matti Paananen Pohjois-Savon ELY-keskus (Järvi-Suomen kalatalouspalvelut)	
Merja Lehtinen Keski-Suomen ELY-keskus (elinkeinot, työvoima ja osaaminen -vastuu- alue)		Marja Vesteri Keski-Suomen ELY-keskus (elinkeinot, työvoima ja osaaminen -vastuu- alue)	X
Katja Leskisenoja (yhteistyöryhmän sihteeri) Keski-Suomen ELY-keskus (ympäristövastuu- alue)	X		
Mari Nykänen (vesienhoidon koordinaattori) Keski-Suomen ELY-keskus (ympäristövastuu- alue)	X		
Kari Lehtinen (yhteistyöryhmän puheenjohtaja) Keski-Suomen ELY-keskus (ympäristövastuu- alue)	X		

Jäsenten/varajäsenten lisäksi läsnä:**Kimmo Olkio**

Keski-Suomen ELY-keskus (ympäristövastuualue)

Kari Illmer

Keski-Suomen ELY-keskus (ympäristövastuualue)

Timo Sokka

Keski-Suomen ELY-keskus (ympäristövastuualue)

Lauri Kaisto

Keski-Suomen ELY-keskus (ympäristövastuualue)